

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 29. julija 2019*

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah – Direktiva 2012/29/EU – Minimalni standardi na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj – Člena 16 in 18 – Zaslišanje žrtve pred kazenskim sodiščem prve stopnje – Sprememba sestave senata – Ponovitev zaslišanja žrtve na predlog ene od strank v postopku – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člena 47 in 48 – Pravica do poštenega sojenja in pravica do obrambe – Načelo neposrednosti – Obseg – Pravica žrtve do zaščite med kazenskim postopkom“

V zadevi C-38/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunale di Bari (sodišče v Bariju, Italija) z odločbo z dne 10. oktobra 2017, ki je na Sodišče prispela 19. januarja 2018, v kazenskem postopku zoper

Massima Gambina,

Shpetima Hykaja,

ob udeležbi

Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bari,

Ernesta Lappostata,

Banca Carige SpA – Cassa di Risparmio di Genova e Imperia,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi J.-C. Bonichot, predsednik senata, C. Toader, sodnica, A. Rosas, L. Bay Larsen in M. Safjan (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj s P. G. Marronejem in D. Di Giorgiom, avvocati dello Stato,

* Jezik postopka: italijanščina.

- za češko vlado A. Kasalická, J. Vláčil in M. Smolek, agenti,
- za nemško vlado sprva T. Henze, M. Hellmann in E. Lankenau, nato M. Hellmann in E. Lankenau, agenti,
- za nizozemsko vlado M. K. Bulterman in M. A. M. de Ree, agentki,
- za avstrijsko vlado G. Hesse, agent,
- za Evropsko komisijo C. Cattabriga in S. Grünheid, agentki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 14. marca 2019

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 16, 18 in člena 20(b) Direktive 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (UL 2012, L 315, str. 57).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru kazenskega postopka, uvedenega zoper Massima Gambina in Shpetima Hykaja zaradi kaznivih dejanj pranja denarja in goljufije.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V uvodnih izjavah 11, 12, 20, 58 in 66 Direktive 2012/29 je navedeno:
 - „(11) Ta direktiva določa minimalne standarde. Države članice lahko razširijo pravice iz te direktive in tako zagotovijo višjo stopnjo zaščite.
 - (12) Pravice, ki so določene v tej direktivi, ne posegajo v pravice storilca. Izraz ‚storilec‘ se nanaša na osebo, ki je bila obsojena zaradi kaznivega dejanja. Vendar pa se za namene te direktive nanaša tudi na osumljeno ali obtoženo osebo pred priznanjem krivde ali pred obsodbo in ne posega v domnevo nedolžnosti.
- [...]
- (20) Vloga žrtev v sistemu kazenskega pravosodja in tega, ali lahko dejavno sodelujejo v kazenskem postopku, se razlikuje v državah članicah, odvisno od nacionalnega sistema, določa pa jo eno ali več od naslednjih meril: ali je v nacionalnem sistemu določen pravni status stranke v kazenskem postopku; ali mora žrtev na podlagi pravne zahteve dejavno sodelovati v kazenskem postopku, na primer kot priča, ali pa je pozvana k dejavnemu sodelovanju; in/ali žrtev je v skladu z nacionalnim pravom pravno upravičena do dejavnega sodelovanja v kazenskem postopku in to tudi želi storiti, kadar nacionalni sistem ne določa, da imajo žrtve pravni status stranke v kazenskem postopku. Države članice bi morale opredeliti, katera od navedenih meril se uporabijo pri določitvi obsega pravic iz te direktive, če se v zadevnem sistemu kazenskega pravosodja omenja vloga žrtve.

[...]

(58) Žrtvam, za katere je bilo ugotovljeno, da so ranljive v zvezi s sekundarno in ponovno viktimizacijo, ustrahovanjem in maščevanjem, bi bilo treba ponuditi ustrezne ukrepe za njihovo zaščito med kazenskim postopkom. Kakšni točno naj bodo ti ukrepi, bi bilo treba določiti z individualno presojo in pri tem upoštevati želje žrtve. Obseg kakršnega koli takšnega ukrepa bi bilo treba določiti brez poseganja v pravico do obrambe in v skladu s pravili sodne diskrecije. Skrbi žrtev in njihove bojazni v zvezi s postopkom bi morali biti ključni dejavniki pri določanju, ali potrebujejo kakršne koli posebne ukrepe.

[...]

(66) Ta direktiva spoštuje temeljne pravice in upošteva načela, priznana v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah. Zlasti si prizadeva za spodbujanje pravice do dostojanstva, življenja, fizične in duševne integritete, svobode in varnosti, spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, pravice do lastnine, načela nediskriminacije, načela enakosti med moškimi in ženskami, pravic otrok, starejših in invalidov ter pravice do poštenega sojenja.“

4 Člen 1 te direktive, naslovljen „Cilji“, v odstavku 1 določa:

„Namen te direktive je zagotoviti, da se žrtvam kaznivih dejanj zagotovijo ustrezne informacije, podpora in zaščita ter sodelovanje v kazenskem postopku.

Države članice zagotovijo, da se žrtve spoznajo za žrtve in se obravnavajo spoštljivo, uvidevno, po meri, strokovno in nediskriminatorno v vseh stikih v okviru storitev za pomoč žrtvam ali storitev poravnalne pravičnosti ali v stikih z vsemi pristojnimi organi, ki delujejo v okviru kazenskega postopka. Pravice, določene s to direktivo, se za žrtve uporabljajo nediskriminatorno, tudi kar zadeva njihov status bivanja.“

5 Člen 10 navedene direktive, naslovljen „Pravica do zaslišanja“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so žrtve med kazenskim postopkom lahko zaslišane in da lahko predložijo dokaze. Če je zaslišan otrok žrtev, je treba upoštevati starost in zrelost otroka.

2. Postopkovna pravila, pod katerimi so žrtve med kazenskim postopkom lahko zaslišane in pod katerimi lahko predložijo dokaze, se določijo z nacionalnim pravom.“

6 Člen 16 iste direktive, naslovljen „Pravica do odločitve o plačilu odškodnine, naloženem storilcu, v okviru kazenskega postopka“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so žrtve med kazenskim postopkom upravičene v razumnem roku pridobiti odločitev o odškodnini, katere plačilo se naloži storilcu, razen če nacionalno pravo določa, da se takšna odločitev sprejme v drugem pravnem postopku.

2. Države članice spodbujajo ukrepe, da storilce spodbudijo k zagotovitvi ustrezne odškodnine žrtvam.“

7 Člen 18 Direktive 2012/29, naslovljen „Pravica do zaščite“, določa:

„Države članice brez poseganja v pravice do obrambe zagotovijo, da so na voljo ukrepi za zaščito žrtev in njihovih družinskih članov pred sekundarno in ponovno viktimizacijo, pred ustrahovanjem in pred maščevanjem, vključno pred tveganjem povzročitve čustvene ali psihološke škode, ter za varovanje dostojanstva žrtev med zasliševanjem in pričanjem. Po potrebi tak ukrep vključuje tudi postopke, vzpostavljene z nacionalnim pravom, za fizično zaščito žrtev in njihovih družinskih članov.“

8 Člen 20 te direktive, naslovljen „Pravica do zaščite žrtev med kazenskimi preiskavami“, določa:

„Države članice brez poseganja v pravice do obrambe in v skladu s pravili sodne diskrecije med kazenskimi preiskavami zagotovijo, da:

[...]

(b) je število zaslišanj žrtev čim manjše in da se opravijo le, če so nujno potrebna za namene kazenske preiskave;

[...]“.

9 Člen 22 navedene direktive, naslovljen „Individualna ocena žrtev, da bi ugotovili posebne potrebe po zaščiti“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da se žrtve v skladu z nacionalnimi postopki pravočasno in individualno ocenijo, da bi ugotovili posebne potrebe po zaščiti in določili, ali in v kolikšni meri bi žrtve zaradi njihove velike izpostavljenosti sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju v okviru kazenskega postopka lahko uveljavljale posebne ukrepe iz členov 23 in 24.

2. Pri individualni oceni se upoštevajo zlasti:

(a) osebne značilnosti žrtve;

(b) vrsta ali narava kaznivega dejanja ter

(c) okoliščine kaznivega dejanja.

3. V okviru individualne ocene se posebna pozornost nameni žrtvam, ki so utrpeli znatno škodo zaradi resnosti kaznivega dejanja; žrtvam kaznivega dejanja, zagrešenega zaradi predsodkov ali diskriminacije, ki se lahko zlasti nanaša na osebne značilnosti žrtve; žrtvam, ki so zaradi odnosa s storilcem in odvisnosti od njega posebej ranljive. V zvezi s tem se ustrezno upoštevajo žrtve terorizma, organiziranega kriminala, trgovine z ljudmi, nasilja na podlagi spola, nasilja v odnosu z bližnjimi, spolnega nasilja, izkoriščanja ali zločinov iz sovraštva ter žrtve, ki so invalidi.

4. Za namene te direktive se šteje, da imajo otroci žrtve posebne potrebe po zaščiti, ker so izpostavljeni sekundarni in ponovni viktimizaciji, ustrahovanju in maščevanju. Da bi določili, ali in v kolikšni meri bi lahko uveljavljali posebne ukrepe iz členov 23 in 24, se otroke žrtve individualno oceni, kot je določeno v odstavku 1 tega člena.

5. Obseg individualne ocene se lahko prilagodi glede na resnost kaznivega dejanja ter stopnjo očitne škode, ki jo je utrpela žrtev.

6. Individualne ocene se izvede v tesnem sodelovanju z žrtvami in upošteva njihove želje, vključno s tem, če ne želijo uveljavljati posebnih ukrepov iz členov 23 in 24.

7. Če se elementi, ki so podlaga za individualno oceno, bistveno spremenijo, države članice zagotovijo, da se jo med potekom kazenskega postopka posodablja.“

10 Člen 23 iste direktive, naslovljen „Pravica do zaščite žrtev s posebnimi potrebami po zaščiti v kazenskem postopku“, določa:

„1. Države članice brez poseganja v pravice do obrambe in v skladu s pravili sodne diskrecije zagotovijo, da žrtve s posebnimi potrebami po zaščiti, ki imajo koristi od posebnih ukrepov, določenih na podlagi individualne ocene iz člena 22(1), uveljavljajo ukrepe iz odstavkov 2 in 3 tega člena. Poseben ukrep, ki se predvidi na podlagi individualne ocene, se ne omogoči, če to onemogočajo operativne ali praktične omejitve ali če obstaja nujna potreba po zaslišanju žrtve, pri čemer bi opustitev slednjega lahko škodila žrtvi ali drugi osebi ali bi lahko vplivala na potek postopka.

2. Med kazenskimi preiskavami so žrtvam s posebnimi potrebami po zaščiti, opredeljenim v skladu s členom 22(1), na voljo naslednji ukrepi:

- (a) zaslišanja žrtev se izvajajo v prostorih, ki so zasnovani za ta namen ali prilagojeni temu namenu;
- (b) zaslišanja žrtev opravijo strokovnjaki, usposobljeni v ta namen, ali pa se ta zaslišanja izvedejo z njihovo pomočjo;
- (c) vsa zaslišanja žrtev opravijo iste osebe, razen če je to v nasprotju z dobrim delovanjem pravosodnega sistema;
- (d) vsa zaslišanja žrtev spolnega nasilja, nasilja na podlagi spola ali nasilja v odnosih z bližnjimi opravi oseba istega spola kot žrtev, razen če jih opravi tožilec ali sodnik, pod pogojem, da žrtev to želi in če to ne posega v potek kazenskega postopka.

3. Med sodnimi postopki so žrtvam s posebnimi potrebami po zaščiti, opredeljenim v skladu s členom 22(1), na voljo naslednji ukrepi:

- (a) ukrepi za izogibanje vidnemu stiku med žrtvami in storilci, tudi med pričanjem, z ustreznimi sredstvi, vključno z uporabo komunikacijske tehnologije;
- (b) ukrepi za zagotovitev, da je lahko žrtev zaslišana, ne da bi bila prisotna na sodišču, zlasti z uporabo ustrezne komunikacijske tehnologije;
- (c) ukrepi za izogibanje nepotrebnemu zasliševanju v zvezi z zasebnim življenjem žrtve, ki ni povezano s kaznivim dejanjem, ter
- (d) ukrepi, ki omogočajo, da obravnava poteka brez prisotnosti javnosti.“

Italijansko pravo

11 Člen 511 codice di procedura penale (zakonik o kazenskem postopku), naslovljen „Dovoljeno branje“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Sodišče – po potrebi po uradni dolžnosti – odloči, da se za razpravo v celoti ali delno preberejo listine iz spisa.

2. Branje zapisnikov izpovedb se odredi šele po zaslišanju osebe, ki jih je podala, razen če ni zaslišanja.“

12 Člen 525 zakonika o kazenskem postopku, naslovljen „Neposrednost odločitve“, v odstavkih 1 in 2 določa:

„1. Sodba se izreče neposredno po koncu razprave.

2. Pri odločanju sodelujejo isti sodniki, kot so bili prisotni na razpravi, sicer je postopek ničen. Če so nadomestni sodniki pozvani k dopolnitvi sestave senata zaradi zamenjave zadržanih članov, odločitve, ki so bile že izdane in niso bile izrecno razveljavljene, ostanejo veljavne.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 13 Iz predložitvene odločbe izhaja, da zoper M. Gambina in S. Hykaja pred Tribunale di Bari (sodišče v Bariju, Italija) poteka postopek zaradi kaznivih dejanj pranja denarja in goljufije, kot sta določeni z italijanskim kazenskim zakonikom.
- 14 Iz te odločbe je prav tako razvidno, da naj bi bili v skladu z opisom dejanskega stanja, ki ga je navedlo tožilstvo, žrtvi domnevne goljufije E. Lappostato in G. Menini. E. Lappostato je uveljavljal premoženjskopravni zahtevek in predlagal, naj se M. Gambina zaradi njegovega kaznivega ravnanja obsodi na povračilo nastale škode.
- 15 Senat Tribunale di Bari (sodišče v Bariju), sestavljen iz treh sodnikov, je na obravnavi, opravljeni 14. aprila 2015, kot prič zaslíšal E. Lappostata in G. Meninija.
- 16 Nova obravnava je potekala 21. februarja 2017 pred istim senatom, vendar je bila sestava tega senata spremenjena zaradi razporeditve enega od treh sodnikov, ki so bili v senatu 14. aprila 2015, na drugo sodišče.
- 17 Zagovornik M. Gambina je na tej obravnavi 21. februarja 2017 na podlagi členov 511 in 525 zakonika o kazenskem postopku predlagal ponovitev vseh zaslišanj prič, ki so bila opravljena do tega datuma, vključno z žrtvama domnevne goljufije. Zagovornik je ta predlog predložil ponovno na obravnavi 10. oktobra 2017.
- 18 Predložitveno sodišče navaja, da člen 525 zakonika o kazenskem postopku določa načelo neposrednosti, ki zajema ne le jamstva, da se sodba izreče neposredno po koncu obravnave, ampak tudi, da so sodniki, ki izdajo sodbo, isti, kot so sodelovali na obravnavi. Ta zadnja zahteva naj bi temeljila na ideji, da morajo biti sodniki, ki odločajo o kazenski odgovornosti obdolženca, isti, kot so prisostvovali izvedbi dokazov.
- 19 To sodišče ima pomisleke glede skladnosti nacionalne ureditve – kot jo razlaga Corte suprema di cassazione (vrhovno kasacijsko sodišče, Italija) in v skladu s katero v primeru ponovitve obravnave zaradi spremembe sestave senata ali zamenjave sodnika posameznika odločanja ni mogoče opreti na pričanje, ki je bilo opravljeno pred prvotno sestavo senata, tako, da se samo prebere zapisnik brez ponovnega zaslišanja priče, če se to lahko še vedno izvede in ga predlaga ena od strank – s pravom Unije.
- 20 V teh okoliščinah, če se odredi ponovitev obravnave po spremembi sestave senata in sodišče dopusti ponovno predlagani dokaz s pričanjem, bi bilo mogoče prebrati zapisnike o že opravljenih pričanjih na podlagi člena 511 zakonika o kazenskem postopku, le če s tem soglašajo vse stranke v postopku.
- 21 Po mnenju predložitvenega sodišča bi taka razlaga odprla pot zlorabam s strani obrambe, saj bi namreč obramba lahko zavrnila možnost, da bi sodišče prebralo zapisnik o že opravljenem pričanju, in posledično naložila ponovno zaslišanje žrtve.
- 22 Tako naj člen 511(2) in člen 525(2) zakonika o kazenskem postopku, kot ju razlaga nacionalna sodna praksa, ne bi bila skladna z Direktivo 2012/29, ki zavezuje države članice, da sprejmejo ureditev, ki bo v kazenskem postopku zaščitila žrtve kaznivih dejanj.

- 23 V zvezi s tem predložitveno sodišče poudarja, da je glede razlage Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ z dne 15. marca 2001 o položaju žrtev v kazenskem postopku (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 72), ki je bil nadomeščen z Direktivo 2012/29, Sodišče v točki 56 sodbe z dne 16. junija 2005, Pupino (C-105/03, EU:C:2005:386), razsodilo, da uresničevanje ciljev tega okvirnega sklepa zahteva, da ima nacionalno sodišče možnost, da za žrtve, ki so zlasti ranljive, uporabi poseben postopek, kot je postopek za vnaprejšnje izvajanje dokazov, določen v pravu države članice, in določene posebne pogoje za izpovedbe, če je ta postopek glede na položaj žrtev najprimernejši in potreben, da se prepreči izgubljanje dokaznega gradiva, da se ponavljanje zasliševanj zmanjša na najnižjo možno raven in da se za navedene žrtve preprečijo škodljive posledice izpovedbe na javni obravnavi.
- 24 Po mnenju predložitvenega sodišča se zdi, da je ponovitev zaslišanja žrtve v nasprotju z načeli, navedenimi v tej sodbi, ker branje zapisnikov o pričanjih, ki so bila prvotno opravljena javno, ob spoštovanju kontradiktornosti in nepristranskega sodišča, nikakor ne posega v pravico obdolženca do poštenega sojenja.
- 25 Vsekakor bi moralo biti tehtanje med spoštovanjem dostojanstva žrtve in pravico obdolženca do poštenega sojenja v skladu z načelom sorazmernosti, kot je določeno v členu 52 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina). Hkrati pravica do poštenega sojenja, določena v členu 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane v Rimu 4. novembra 1950 (v nadaljevanju: EKČP), in členu 47 Listine, ne bi smela biti uporabljena za zlorabo pravic.
- 26 Nazadnje, poleg tega, da naj bi žrtvi povzročila dodatno psihično trpljenje, bi ponovitev zaslišanja žrtve pomenila drago podaljševanje kazenskega postopka, s čimer bi bila kršena zahteva po razumnem trajanju postopka.
- 27 V teh okoliščinah je Tribunale di Bari (sodišče v Bariju) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 16, člen 18 in člen 20(b) Direktive [2012/29] razlagati tako, da nasprotujejo temu, da bi morala biti žrtev ponovno zaslišana pred sodiščem v spremenjeni sestavi, če ena od strank v postopku v skladu s členoma 511(2) in 525(2) zakonika o kazenskem postopku (kot se ustaljeno razlagata v zadevni sodni praksi) zavrne soglasje k branju zapisnikov izjav, ki jih je ista žrtev ob upoštevanju kontradiktornosti že podala v istem postopku pred sodiščem v drugačni sestavi?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 28 Predložitveno sodišče s svojim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 16, člen 18 in člen 20(b) Direktive 2012/29 razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, v skladu s katero mora biti žrtev kaznivega dejanja, če je bila prvič zaslišana pred senatom prvostopenjskega kazenskega sodišča in je bila sestava tega senata pozneje spremenjena, načeloma ponovno zaslišana pred novo sestavo senata, če ena od strank postopka zavrne, da bi se navedeni senat oprl na zapisnik prvega zaslišanja navedene žrtve.
- 29 V skladu s členom 1(1), prvi pododstavek, Direktive 2012/29 je namen navedene direktive zagotoviti, da se žrtvam kaznivih dejanj zagotovijo ustrezne informacije, podpora in zaščita ter sodelovanje v kazenskem postopku.
- 30 Najprej je treba poudariti, da države članice v skladu s členom 20(b) te direktive brez poseganja v pravico do obrambe in v skladu s pravili sodne diskrecije zagotovijo, da je med kazensko preiskavo število zaslišanj žrtev čim manjše in da se opravijo le, če so nujno potrebna za namene „kazenske preiskave“.

- 31 V zvezi s tem, kot izhaja iz člena 23(2) in (3) Direktive 2012/29, ta uvaja razlikovanje med fazo „kazenske preiskave“ in fazo „sodnega postopka“.
- 32 Poleg tega je predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj (COM(2011) 275 final), na podlagi katerega je bila sprejeta Direktiva 2012/29, določal, da države članice zagotovijo, da je število zaslišanj čim manjše in da se opravijo le, če so nujno potrebna za namene „kazenskega postopka“.
- 33 Pripravljalno gradivo za Direktivo 2012/29 tako potrjuje, da se je glede na besedilo člena 20(b) te direktive, kot ga je sprejel zakonodajalec Evropske unije, ta odločil zožiti področje uporabe te določbe le na fazo kazenske preiskave.
- 34 Kot pa je razvidno iz predložitvene odločbe, se bo morebitna ponovitev zaslišanja žrtve v postopku v glavni stvari izvedla v sodni fazi kazenskega postopka, ker M. Gambinu sodi na novo sestavljeni senat.
- 35 V teh okoliščinah se člen 20(b) Direktive 2012/29 ne uporablja za spor, kot je ta iz postopka v glavni stvari.
- 36 V vsakem primeru, s tem ko ta določba določa, da države članice zagotovijo, da je število zaslišanj čim manjše, ne zahteva, da lahko sodišče žrtev kaznivega dejanja zasliši le enkrat.
- 37 Glede razlage členov 16 in 18 Direktive 2012/29 je treba poudariti, da ta direktiva, kot je navedeno v njeni uvodni izjavi 12, določa, da se pravice, ki jih ta direktiva določa, upoštevajo brez poseganja v pravice storilca kaznivega dejanja.
- 38 V skladu s členom 47, drugi odstavek, Listine ima vsakdo pravico, da o njegovi zadevi pravično, javno in v razumnem roku odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom predhodno ustanovljeno sodišče, in vsakdo ima možnost svetovanja, obrambe in zastopanja. Člen 48(2) Listine določa, da je vsakemu obdolžencu zagotovljena pravica do obrambe.
- 39 Ker Listina vsebuje pravice, ki ustrezajo pravicam, ki jih zagotavlja EKČP, je namen člena 52(3) Listine zagotoviti potrebno usklajenost med pravicami iz Listine in ustreznimi pravicami, zagotovljenimi z EKČP, ne da bi to škodilo avtonomiji prava Unije in Sodišča Evropske unije (glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, točka 23). V skladu s Pojasnili k Listini o temeljnih pravicah (UL 2007, C 303, str. 17) člen 47, drugi odstavek, Listine ustreza členu 6(1) EKČP, člen 48 Listine pa je enak členu 6(2) in (3) EKČP. Sodišče mora zato paziti, da se z razlago člena 47, drugi odstavek, in člena 48 Listine, ki jo poda, zagotovi raven varstva, s katero ni kršena raven varstva, zagotovljena v členu 6 EKČP, kot ga razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice (glej po analogiji sodbo z dne 26. septembra 2018, Belastingdienst/Toeslagen (Odložni učinek pritožbe), C-175/17, EU:C:2018:776, točka 35 in navedena sodna praksa).
- 40 Sodišče je v istem smislu v zvezi z Okvirnim sklepom 2001/220, ki je bil nadomeščen z Direktivo 2012/29, razsodilo, da je treba ta okvirni sklep razlagati tako, da so temeljne pravice, med katerimi je treba posebej omeniti pravico do poštenega sojenja, ki je določena v členu 6 EKČP in kakor jo razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice, spoštovane (sodbi z dne 16. junija 2005, Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, točka 59, in z dne 9. oktobra 2008, Katz, C-404/07, EU:C:2008:553, točka 48).
- 41 V zvezi s tem iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice izhaja, da načela poštenega sojenja narekujejo, da so v ustreznih primerih interesi obrambe uravnoteženi z interesi prič ali žrtev, ki so vabljene na sodišče (ESČP, 26. marec 1996, Doorson proti Nizozemski, CE:ECHR:1996:0326JUD002052492, točka 70, in ESČP, 5. oktober 2006, Marcello Viola proti Italiji, CE:ECHR:2006:1005JUD004510604, točka 51).

- 42 V tem okviru morajo tisti, ki so odgovorni za odločitev o krivdi ali nedolžnosti obdolženca, načeloma zaslišati priče osebno in oceniti njihovo verodostojnost. Ocena verodostojnosti priče je zapletena naloga, ki je običajno ni mogoče opraviti zgolj z branjem vsebine njenih izpovedb, kot so zapisane v zapisnikih o zaslišanjih (ESČP, 5. julij 2011, Dan proti Moldaviji, CE:ECHR:2011:0705JUD000899907, točka 33, in ESČP, 29. junij 2017, Lorefice proti Italiji, CE:ECHR:2017:0629JUD006344613, točka 43).
- 43 Tako je eden od pomembnih elementov poštenega kazenskega postopka možnost, da se obdolženec sooči s pričami v prisotnosti sodnika, ki na koncu odloča. To načelo neposrednosti je pomembno jamstvo kazenskega postopka, ker ima lahko sodnikovo opazovanje vedenja in verodostojnosti priče resne posledice za obdolženca. Zato je treba, zaradi spremembe sestave sodišča po zaslišanju pomembne priče, načeloma to pričo ponovno zaslišati (ESČP, 9. marec 2004, Pitkänen proti Finski, CE:ECHR:2004:0309JUD003050896, točka 58, in ESČP, 18. marec 2014, Beraru proti Romuniji, CE:ECHR:2014:0318JUD004010704, točka 64).
- 44 Vendar ni mogoče šteti, da načelo neposrednosti preprečuje vsakršno spremembo sestave sodišča med postopkom. Lahko se pojavijo posebej očitne administrativne ali postopkovne težave in onemogočijo nadaljnje sodelovanje sodečega sodnika. Lahko se sprejmejo ukrepi za to, da sodniki, ki prevzamejo zadevo, dobro poznajo elemente in trditve iz te zadeve, na primer tako, da sem jim posredujejo zapisniki, če verodostojnost zadevne priče ni izpodbijana, ali tako, da se izvedejo nove obravnave ali novo zaslihanje pomembnih prič pred sodiščem v spremenjeni sestavi (ESČP, 2. december 2014, Cutean proti Romuniji, CE:ECHR:2014:1202JUD005315012, točka 61, in ESČP, 6. december 2016, Škaro proti Hrvaški, CE:ECHR:2016:1206JUD000696213, točka 24).
- 45 Ob upoštevanju teh ugotovitev je treba odgovoriti na vprašanje glede členov 16 in 18 Direktive 2012/29.
- 46 V zvezi s tem predložitveno sodišče meni, da je ponovitev zaslihanja žrtve po spremembi sestave senata v nasprotju s členom 16 te direktive, katerega odstavek 1 določa, da države članice zagotovijo, da so žrtve med kazenskim postopkom upravičene v razumnem roku pridobiti odločitev o odškodnini, katere plačilo se naloži storilcu, razen če nacionalno pravo določa, da se takšna odločitev sprejme v drugem pravnem postopku.
- 47 Predložitveno sodišče tako meni, da bi bila pravočasna povrnitev škode, nastale žrtvi, določena v tem členu 16, izničena z nacionalno ureditvijo, ki to, da se ponovitev zaslihanja žrtve pred senatom v novi sestavi ne opravi, pogojuje s soglasjem vseh strank v postopku. To sodišče zlasti meni, da lahko zadevna nacionalna ureditev v postopku v glavni stvari omogoča zlorabo s strani obrambe, ker s tem, ko ne da soglasja k branju že podanih izpovedb žrtve, podaljšuje trajanje postopka.
- 48 Vendar je treba ugotoviti, da ponovitev zaslihanja žrtve v primeru spremembe sestave senata, pred katerim je bila prvotno zaslišana, samo po sebi ne pomeni, da ni mogoče odločiti v razumnem roku o povračilu škode tej žrtvi.
- 49 Poleg tega, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 128 sklepnih predlogov, kadar je bila sestava senata spremenjena in te okoliščine ni mogoče pripisati obdolžencu, pravica, določena v členu 16 Direktive 2012/29 in priznana žrtvi kaznivega dejanja, ne more posegati v učinkovito uveljavljanje procesnih pravic, priznanih obdolžencu, kot so navedene v točkah 42 in 43 te sodbe, med katerimi je načelo neposrednosti.
- 50 Predložitveno sodišče se sklicuje tudi na člen 18 Direktive 2012/29, v skladu s katerim države članice brez poseganja v pravico do obrambe zagotovijo, da so na voljo ukrepi za zaščito žrtev in njihovih družinskih članov pred sekundarno in ponovno viktimizacijo, pred ustrahovanjem in pred maščevanjem, vključno pred tveganjem povzročitve čustvene ali psihološke škode, ter za varovanje dostojanstva žrtev med zasliševanjem in pričanjem, ter da po potrebi taki ukrepi vključujejo tudi postopke, vzpostavljene z nacionalnim pravom, za fizično zaščito žrtev in njihovih družinskih članov.

- 51 Vendar iz besedila tega člena ne izhaja, da je zakonodajalec Unije med ukrepi, katerih namen je zaščititi žrtev kaznivega dejanja, določil omejitev, da se med sodnim postopkom žrtev zasliši samo enkrat.
- 52 Poleg tega člen 18 Direktive 2012/29 žrtvi podeljuje pravico do zaščite „brez poseganja v pravice do obrambe“. V istem smislu je v uvodni izjavi 58 te direktive navedeno, da bi bilo treba obseg ustreznih ukrepov med kazenskim postopkom za zaščito žrtev, za katere je bilo ugotovljeno, da so ranljive v zvezi s sekundarno in ponovno viktimizacijo, ustrahovanjem in maščevanjem, določiti „brez poseganja v pravice do obrambe in v skladu s pravili sodne diskrecije“.
- 53 Kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 73 sklepnih predlogov, je zakonodajalec Unije tako v Direktivi 2012/29 v korist žrtve določil pravice, katerih uveljavljanje ne sme posegati v pravico obdolženca do poštenega sojenja in njegovo pravico do obrambe, ki sta določeni v členu 47, drugi odstavek, oziroma členu 48(2) Listine.
- 54 Zato je treba ugotoviti, da člen 18 Direktive 2012/29 načeloma ne nasprotuje temu, da v primeru spremembe sestave senata ta senat ponovno zasliši žrtev kaznivega dejanja na predlog ene od strank v postopku.
- 55 Vendar, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 116 sklepnih predlogov, iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice izhaja, da morajo države članice za ugotovitev, ali se kot dokaz dovoli zapisnik o izpovedbah žrtve, preučiti, ali je lahko zaslišanje žrtve pomembno za sodbo, izrečeno obdolžencu, ter z zadostnimi procesnimi jamstvi zagotoviti, da se z izvajanjem dokazov v okviru kazenskega postopka ne posega v poštenost tega sojenja v smislu člena 47, drugi odstavek, Listine niti v pravico do obrambe v smislu člena 48(2) Listine.
- 56 Predložitveno sodišče mora zato preučiti, ali bi lahko v postopku v glavni stvari posebni pogoji, kot so ti, ki so navedeni v prejšnji točki, pripeljali do tega, da žrtve zadevnega kaznivega dejanja ni treba znova zaslišati.
- 57 Dodati je treba, da če se žrtev zasliši pred senatom v novi sestavi, morajo pristojni nacionalni organi v skladu s členom 22 Direktive 2012/29 opraviti individualno oceno te žrtve, da bi ugotovili posebne potrebe te žrtve po zaščiti, in ji po potrebi omogočiti zaščitne ukrepe, določene v členih 23 in 24 te direktive.
- 58 Tako mora predložitveno sodišče preveriti, ali žrtev iz postopka v glavni stvari nima v kazenskem postopku posebnih potreb po zaščiti.
- 59 Glede na zgoraj navedeno je treba na zastavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člena 16 in 18 Direktive 2012/29 razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, v skladu s katero mora biti žrtev kaznivega dejanja, če je bila prvič zaslišana pred senatom prvostopenjskega kazenskega sodišča in je bila sestava tega senata pozneje spremenjena, načeloma ponovno zaslišana pred novo sestavo senata, če ena od strank postopka zavrne, da bi se navedeni senat oprl na zapisnik prvega zaslišanja navedene žrtve.

Stroški

- 60 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člena 16 in 18 Direktive 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta nacionalni ureditvi, v skladu s katero mora biti žrtev kaznivega dejanja, če je bila prvič zaslišana pred senatom prvostopenjskega kazenskega sodišča in je bila sestava tega senata pozneje spremenjena, načeloma ponovno zaslišana pred novo sestavo senata, če ena od strank postopka zavrne, da bi se navedeni senat oprl na zapisnik prvega zaslišanja navedene žrtve.

Podpisi